שמיני

א. פסק הרמב"ם[1]: „טומאת עם הארץ ברגל כטהרה[2] היא חשובה, שכל ישראל חברים הן ברגלים וכליהם כולם ואוכליהם ומשקיהן טהורים ברגל, מפני שהכל מטהרין עצמן ועולים לרגל, לפיכך הן נאמנים כל ימות הרגל בין על הקודש בין על התרומה, משעבר הרגל חוזרין לטומאתן".

פירוש הדברים: אע"פ ש„עם הארץ . . הרי הוא בחזקת טמא ובגדיו מדרס לטהרות כו' ואינן נאמנין על הטהרות לפי שאינן בקיאין בדקדוקי טהרות וטומאות ולעולם הוא בחזקה זו ואינו נאמן על הטהרות עד שיקבל עליו דברי חבירות"[3] — הנה „ברגל" יש לו דין „חבר", „מפני שהכל מטהרין עצמן ועולים לרגל" [וכמ"ש הרמב"ם במ"א[4] „כל ישראל מוזהרין להיות טהורים בכל רגל מפני שהם נכונים ליכנס במקדש ולאכול קדשים"].

ובפשטות ה"ז ע"ד הדין שהביא הרמב"ם לפנ"ז[5], שעמי הארץ „נאמנים הן על התרומה בשעת הגיתות והבדים מפני שכל העם מטהרין עצמן וכליהן כדי לעשות יינם ושמנם בטהרה, עברו הגתות והבדים אינן נאמנים".

אבל צריך ביאור סיום דברי הרמב"ם „משעבר הרגל חוזרין לטומאתן", ש־כוונת הדברים שכל מה שנגעו בו ע"ה בשעת הרגל טמא למפרע, כמ"ש בפי־רוש בהלכה שלאח"ז[6]: „הפותח חביתו ברגל כו' ועבר הרגל הרי שאר החבית כו' בחזקת טומאה שהרי נגעו בו ע"ה ואע"פ שלא נגע בה אלא בזמן שהוא כחבר אינה טהורה אלא בימי הרגל בלבד". ובהלכה שלאח"ז[7]: אחר הרגל כו' היו מטבילין כל הכלים שהיו במקדש מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל בשעת החג.

ותמוה: כיון שלהרמב"ם טעם הדין הוא — „מפני שהכל מטהרין עצמן ועולים לרגל", היינו שהע"ה טיהר עצמו ברגל, מדוע לאחרי הרגל טמאים למפרע? מאי שנא מנאמנות ע"ה „על

---

1) הל' מטמאי משכב ומושב פי"א ה"ט — ממשנה וגמ' חגיגה כו, א.

2) כ"ה בדפוס רומי. ולכאורה כצ"ל (ולא „כטהורה", כבדפוסים הנפוצים). ועד"ז הוא ל' הגמ' (ביצה יא, ב. נדה לד, ר"ע"א) „כטהרה שוינהו רבנן".

3) רמב"ם שם רפ"י.

4) הל' טומאת אוכלין פט"ז ה"י.

ולכאורה ע"פ מ"ש שם ד„כל ישראל מוזהרין להיות טהורים . . מפני שהם נכונים ליכנס במקדש ולאכול קדשים" — הרי גם ע"ה שייכים לזהירות זו, ע"פ דברי הרמב"ם (הל' מטמאי משכב ומושב כאן — פי"א ה"א. הובא לקמן בפנים ס"ג) שהם נזהרים בקודש „מפני חומרתו".

5) כאן — פי"א ה"א.

6) ה"י. והוא כדעת חכמים במשנה חגיגה שם. — וגם לדעת ר' יהודה שם ד„יגמור" (אחרי הרגל), ה"ז רק משום שהתירו סופו מפני תחלתו (ירושלמי שם (פ"ג ה"ז). וכ"ה בבבלי ביצה שם — הובא בפרש"י למשנה חגיגה שם), אבל בעצם טמא הוא (שלכן אם לא התחיל, ה"ז טמא — ביצה שם).

7) הי"א (ממשנה חגיגה שם).

התרומה בשעת הגיתות והבדים"[8], שלא אמרינן שלאחרי הגתות התרומה טמאה למפרע (והיינו לפי שבשעת הגתות יש להם חזקת טהרה, „מפני שכל העם מטהרין עצמן"), וכן הי' צ"ל גם בנדו"ד ש„הכל מטהרין עצמן", שמה שנגעו בו בשעת הרגל צריך להשאר בטהרתו[9] גם לאחר הרגל.

ב. והנה במקורו של דין זה (שכל ישראל חברים הן ברגלים) במס' חגיגה[10] הובא רק לימוד מקרא — „דאמר קרא[11] ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים (בפלגש בגבעה כתיב, שנאספו כל ישראל בגבעה. רש"י) הכתוב עשאן כולן חברים" (ורגל שעת אסיפה הוא. רש"י) [ובירושלמי[12] הובא ע"ז כתוב אחר „ירושלים[13] הבנוי' כעיר שחוברה לה יחדיו, עיר שהיא עושה כל ישראל לחברים, מעתה אפילו בשאר ימות השנה . . בלבד בשעה ששם[14] עלו שבטים"] — ולפי טעם זה יש מקום לומר שזהו רק לזמן הרגל, אבל לפי הטעם שברמב"ם צריך ביאור כנ"ל, וא"כ צ"ב למה הביאו.

ואע"פ שהלימוד מקרא הוא אסמכתא בלבד[15], שהרי כל טומאת ע"ה אינה אלא מדבריהן (ובודאי ישנו טעם על הפקעת הגזירה בשעת הרגל[16]) — לא הי' לו להרמב"ם להביא טעם לדבר כלל[17], שהרי לכאורה אין בו ביאור מספיק לדין טהרת ע"ה ברגל, שלאחרי הרגל טמא למפרע[18].

והנה רש"י[19] נקט טעם אחר, שכתב „דכל ימות הרגל אישתראי שלא ל־

---

8) להעיר מתוד"ה לא — חגיגה כב, א.

9) ביד דוד לחגיגה (כו, א), דלדעת הרמב"ם, זה ש„עברו הגתות כו' אינם נאמנים" אינו מפני החשש שאח"כ נטמא ונגע דא"כ למה התירו לקבלו לגת הבאה אפילו אם מכירו, אלא רק משום גזירה דלא יחושו כלל לטומאת ע"ה, ועד"ז ברגל, שאף שהע"ה טיהר עצמו וה"ה טהור בשעת הרגל, גזרו על מה שנגע בו שיהי' טמא אחרי הרגל שלא יטעו כו'. וראה גם ראש יוסף ביצה שם.

אבל צ"ע, שהרי בתרומה מה שהחבר קיבל מן הע"ה בשעת הגתות נשאר טהור גם אחרי זמן הגתות, משא"כ בנדו"ד שהחבית שתח"י החבר ה"ה טמא לאחרי הרגל, וכן מטבילין כל הכלים שהיו במקדש כו'.

10) כו, א.

11) ספר שופטים כ, יא.

12) חגיגה שם ה"ו. וכ"ה במדרש תהלים עה"פ.

13) תהלים קכב, ג.

14) שם, ד.

15) ראה רש"י ביצה שם ד"ה כטהרה [ול' הגמ' חגיגה שם „טומאת ע"ה ברגל רחמנא טהרה" — כבר תי' בשיח יצחק לחגיגה שם ד"ה הכתוב עשאן. ע"ש].

16) ראה גם תוי"ט משנה חגיגה שם. שיח יצחק לחגיגה שם.

17) ועכ"פ הול"ל ע"ד לשונו (הל' מעשר פי"ב ה"א-ב) לענין דמאי: „אוכל על פיו באותה שבת . . מפני שאימת שבת על עמי הארץ ואינו עובר בה עבירה . . לא יאכל מאותן הפירות למוצאי שבת כו' שלא הקלו והאמינוהו אלא לצורך אותה שבת".

18) בשיח יצחק שם, „דבלא טעם זה לא היו מקילים חכמים למטהרם אף לימות הרגל", ורק מפני שהכל מטהרים עצמם „אמרינן מסתמא טיהרו את עצמם" (וראה לקמן ס"ג והערה 32). אבל סר"ס צ"ע, דאם „מסתמא טיהרו את עצמם" — מדוע טמא למפרע אחרי הרגל.

19) ביצה שם סד"ה אף הפותח. — ובשיח יצחק חגיגה שם, שהרמב"ם לא נראה לו לפרש כפרש"י. ע"ש.

ביישם", והיינו שבעצם לא נטהרו ברגל (וכלשונו[20] "לא שטהרתן טהרה אלא שברגל הכל חברים", "לא מפני שטהורין הן"), אלא שחכמים הפקיעו גזירתן לימי הרגל כדי "שלא לביישם" (דהם אמרו והם אמרו), ולפי טעם זה מובן מדוע לאחרי הרגל הרי הם טמאים למפרע (כיון שטהרתן ברגל אינה טהרה, ולא טהורין הן), אבל לפי טעמו של הרמב"ם קשה[21].

ג. במשנה למלך[22] תי', שגם לה־רמב"ם "עיקר הטעם הוא לפי שחכמים לא רצו לגזור טומאה על ע"ה ברגל משום שהכל מתקבצין בירושלים ואם היינו גוזרים עליהם טומאה הוה אתו לאינצויי והי' כל אחד ואחד עושה במה לעצמו, ומצאו טעם להיתר זה לפי שהכל מטהרין עצמן ברגל אבל לאחר הרגל שבטל הטעם חזר הדבר לעיקרו".

ובפשטות כוונתו לביאור הגמ'[23] בטעם נאמנות ע"ה על הקודש כי אם "לא נקביל מינייהו הויא לי' איבה . . הכל נאמנים על טהרת יין ושמן (לקבל מידם יין לנסכים ושמן למנחות. רש"י) כל ימות השנה כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו" — וס"ל שזהו גם טעם הדין דע"ה נאמן על הטהרה ברגל[24].

אבל אינו מובן כ"כ תירוץ זה, שהרי לדבריו "עיקר הטעם" חסר מן הספר[25].

ועוד: בטעם הדין[26] שעמי הארץ "נאמנים הן על טהרת יין ושמן של נסכים", כתב הרמב"ם[26] "הרי זה בחזקת טהרה מפני חומרתו נזהרין בו", והיינו שהרמב"ם לא נקט הטעם הנ"ל שבגמ' שזהו משום "איבה . . שלא יהא כל אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו", אלא לפי ש"מפני חומרתו נזהרין בו"[27], ולכן מדייק לומר "הרי זה בחזקת טהרה" (ולא שהיא תקנת חכמים סתם). ועד"ז בטעם נאמנות ע"ה "על טהרת פרת החטאת"

---

20) חגיגה שם ד"ה לא יגמור וד"ה מעבירין.

21) בשיח יצחק לחגיגה שם מדייק ל' הרמב"ם "כטהרה היא חשובה" — "כי באמת לאו טהורה היא מן הדין" (שהרי אחרי הרגל טמא למפרע). אבל עצ"ע איך זה מתאים עם המשך לשון הרמב"ם "מפני שהכל מטהרין עצמן", דמשמע שמטהרים עצמם בפועל.

ולהעיר, שלשון זו "כטהרה היא חשובה" מקורה בביצה (שם) ונדה (לד, ר"ע"א), אבל בביצה לשון זו היא בדעת ר"י ובאה להדגיש דמה שֶנִּגְעַ ברגל אינו טמא למפרע אחרי הרגל (והוא רק לפי ההו"א בגמ' שם, ולא לפי המסקנא. ע"ש). אלא שבנדה סתם "וטומאת ע"ה ברגל כְּטָהֳרָה שוינהו רבנן דכתיב ויאסף . . הכתוב עשאן כולן חברים".

22) הל' טומאת אוכלין שם.

---

*) ול' הגמ' "כטהרה", בכ"ף הדמיון — י"ל ע"פ פרש"י שם (ד"ה כטהרה) "משום דלא הדרא חיילא" (אבל לא שהוא טהור ממש בשעת הרגל). וראה ראש יוסף שם. ולהעיר מבית האוצר (להר"י ענגל) מע' האל"ף כלל סט.

23) חגיגה כב, א. ועד"ז בתוספתא חגיגה פ"ג, ח (הובא בתוד"ה שלא שם) — ראה מפרשי התוספתא.

24) ראה גם טורי אבן לחגיגה כו, א ד"ה מהו שיניחנה.

25) ראה גם טורי אבן שם, ש"זה שלא כדברי הרמב"ם . . שפי' טעמא שטומאת ע"ה ברגל ליתא לפי שהכל מטהרין עצמן". וראה גם שיח יצחק שם.

26) הל' מטמאי משכב ומושב פי"א ה"א.

27) בלח"מ הל' עדות (פי"א ה"ב) שהרמב"ם ס"ל גם הטעם דאיבה (דמפני ב' הטעמים האמינו ע"ה על הקדש. ע"ש). ולכאורה דוחק, שהרי ה־רמב"ם לא הזכיר טעם זה כלל.

כתב הרמב"ם[28] „מפני חומרתה אין מזלזלין בה", ולא כטעם שבש"ס[23] „שלא יהא כל אחד ואחד הולך . . ושורף פרה אדומה לעצמו".

[ויש לבאר הטעם, ע"פ דיוק לשון הרמב"ם[29] (בדין טומאת ע"ה) ש„ע"ה . . ה"ה בחזקת טמא", ולא כתב שחכמים גזרו עליו טומאה[30]. ויש לפרש כוונתו, שגזירת חכמים אינה רק מחשש טומאה (טומאת ספק), אלא הטילו על ע"ה חזקת טומאה[31], דכיון „שאינן בקיאין בדקדוקי טהרות וטומאות" (כמ"ש אח"כ[29] בטעם שאין נאמנין על הטהרות) לכן הן בחזקת טומאה. ולכן ס"ל להרמב"ם שמצד חשש דאיבה (וכיו"ב) לא היינו מפקיעים חזקה זו, אלא רק משום שמפני חומרתן אין מזלזלים בה, ולכן „הרי זה בחזקת טהרה"[32].

וא"כ — צ"ע איך אפשר לומר, שלהרמב"ם „עיקר הטעם" של טהרת ע"ה ברגל הוא ד„הוה אתו לאינצויי והי' כל אחד ואחד עושה במה לעצמו"?

ד. יש שתירצו[33] דברי הרמב"ם, דמ"ש „שהכל מטהרין עצמן" — „פירוש מטומאת מת ואין להם אלא טומאת ע"ה דהויא דרבנן והתירוה ברגל דוקא משום שמחת יו"ט אבל אחר הרגל מטבילין הכלים מחמת טומאת ע"ה".

ובפשטות י"ל כוונתו ע"פ מ"ש הרמב"ם (לקמן[34]) ש„ע"ה שאמר טהור אני מטומאת מת כו' נאמן ומטבילין אותו משום טומאת ע"ה בלבד, וצריך הערב שמש ואינו צריך הזאה". והיינו, שבחזקת טומאה של ע"ה — ב' פרטים: א) שלא נזהר מטומאת מת[35], ב) גזרו ש„עמי הארץ עצמן כזבין לטהרות"[36], וע"ה נאמן על טומאת מת (לומר טהור אני מטומאת מת) אבל אינו נאמן שהוא טהור (לגמרי) (שלא יהי' כזב לטהרות). וכן ברגל, שגם ע"ה מטהר עצמו מטומאת מת (ונאמן ע"ז) אבל לא בנוגע לטומאת ע"ה (שהוא כזב לטהרות).

וזוהי כוונת הרמב"ם, שהטעם שברגל לא חיישינן לטומאת מת (שהיא טומאה חמורה) הוא לפי „שהכל מטהרין עצמן" (ובנוגע לטומאה זו ה"ה בחזקת טהרה, ולא היינו מטמאים אותו אחרי הרגל למפרע), אבל עדיין נשאר דין טומאת ע"ה, והטעם שלא גזרו טומאה זו ברגל הוא רק מפני „שמחת יו"ט"[37] (אבל לא שהוא טהור בעצם).

---

28) שם. וכ"כ בהל' פרה אדומה ספי"ג (ושם מביא ע"ז דרשת התוספתא (חגיגה שם) „והרי נאמר בתורה (חוקת יט, ט) והיתה לעדת בנ"י למשמרת, כל ישראל ראויין לשמירה").

29) הל' מטמאי משכב ומושב רפ"י.

30) ראה לשונו הל' אבות הטומאות רפי"ג: חמש מעלות עשו חכמים . . בגדי ע"ה מדרס כו' וכן ע"ה עצמן כזבין לטהרות".

31) והרי שורפין תרומה על ספק זה (טהרות פ"ד מ"ה. רמב"ם שם ספי"ג (אלא דשם, „הואיל וודאי ספיקות אלו טומאתן מן התורה". ע"ש)).

32) וכן בתרומה בשעת הגתות כו' כ' „מפני שמטהרין עצמם" (ודלא כתוס' הנ"ל הערה 8).

ולכאורה זהו גם טעמו של הרמב"ם שגם ברגל לא נקט הטעם דבושה או איבה אלא מפני שהכל מטהרים עצמם. וראה לעיל הערה 4.

33) מים חיים (להפר"ח) כאן.

34) פי"א הי"ב.

35) ראה רמב"ם שם רפי"ב.

36) ל' הרמב"ם הל' אבות הטומאות שם.

37) כ"ה ל' הירושלמי חגיגה שם (ה"ז) בטעמו של ר"י שהפותח את חביתו יגמור (ש„התירו סופו מפני תחלתו שאם אומר את לו שלא יגמור אף הוא אינו פותח . . ממעט בשמחת הרגל").

אבל גם פירוש זה קשה להעמיס ב־דברי הרמב״ם, שסתם וכתב „טומאת ע״ה ברגל כטהרה כו׳ שכל ישראל חברים כו׳ מפני שהכל מטהרין עצמן כו׳״, ופשטות משמעות לשונו, שזהו טעם ע״ז שאין טומאת ע״ה ברגל, ולא רק שלילת טומ־את מת (ובפרט שהרמב״ם לא הזכיר כאן טומאת מת).

ועוד: גם לפי ביאור זה העיקר חסר מן הספר, דהו״ל להרמב״ם לפרש הטעם שהפקיעו חכמים טומאת ע״ה ברגל („מ־שום שמחת יו״ט״).

[ובפרט שלעיל[38] בדין שבירושלים נאמנים ע״ה על כלי חרס, פירש הרמב״ם הטעם „ומפני מה הקלו בהם מפני שאין עושין כבשונות בירושלים״, ולמה לא פירש גם בנדו״ד הטעם לקולא זו (מפני שמחת יו״ט)].

ה. ויובן זה בהקדים החילוק בין הבבלי והירושלמי (שהובא לעיל ס״ב) — שבבבלי הובא הכתוב „ויאסף גו׳ כאיש אחד חברים״, ובירושלמי — הכתוב „כעיר שחוברה לה יחדיו״.

ויש לעיין בטעם שהביא הבבלי הכתוב ד„ויאסף גו׳ כאיש אחד חברים״, שמדבר בגבעה (ואינו שייך לזמן ה־רגל[39]) — ולא הכתוב שהובא בירושלמי שמדבר בירושלים (ששם עולים לרגל[40]).

ויש לומר, שיש חילוק בין ב׳ ה־דרשות בעצם טעם וסיבת הדין[41]:

להירושלמי עיקר הטעם שכל ישראל חברים ברגל הוא מפני שנמצאים בירו־שלים (בשביל עלי׳ לרגל). ולפ״ז י״ל, שטעם הדין הוא, דכשם שיש דברים שמחמת חומרתן אפילו ע״ה נזהרים בהם (כמו טהרת פרה, ויין ושמן של נסכים), עד״ז בנוגע לעיר ירושלים („בשעה ששם עלו שבטים״), דכיון ששם הוא ביהמ״ק ומקום אכילת קדשים, לכן נזהרים שם ביותר[42] [ולכן קס״ד „מעתה אפילו בשאר ימות השנה״ (שכל השנה כולה יש לע״ה דין חבר בירושלים), ולמדין מקרא „בל־בד בשעה ששם עלו שבטים״, דרק אז נזהרים ביותר].

משא״כ להבבלי שהביא קרא ד־„ויאסף גו׳״ המדבר בגבעה, אין זה מצד קדושת העיר ירושלים, אלא מפני ענין אסיפת בנ״י[43], ד„רגל[44] שעת אסיפה הוא״ (וכמפורש ברש״י[45] „בכל זמן שישראל נאספים למקום אחד קרי להו חברים״ — לאו דוקא האסיפה בירושלים[46]).

---

38) פי״א ה״ה בסופה (מחגיגה כו, א).

39) להעיר מחדא״ג חגיגה שם.

40) וראה מה שתי׳ בשיח יצחק לחגיגה שם ד״ה מה״מ.

41) וכבר העירו דב׳ הדרשות הן דריב״ל.

42) ולהעיר שהירושלמי לא הביא הטעם (שבבבלי) שבירושלים נאמנים כל השנה על הקודש — „שאין עושין כבשונות בירושלים״. ואולי י״ל שהקרא ד„עיר שחוברה לה יחדיו״ הוא טעם גם על דין זה שבמשנה שם (וההמשך „בשעה ששם עלו שבטים״ הוא טעם שברגל נאמנים על הכל).

43) ראה גם גליוני הש״ס (להר״י ענגל) חגיגה שם. — וראה שם, שעפ״ז מתורץ ד„אין כוונת הגמ׳ כאן להוציא המקרא מפשוטו . . רק הכוונה שפיר כפשוטה שכל ישראל מחוברים יחד כאיש אחד״ [אלא שהוא מפרש ש„מפאת עניין החיבור עצמו מחוברים כאיש אחד ברגל לכן גם ע״ה מקבלים אז עניין החבירות מן החבירים ע״י חיבורם עמהם״. ע״ש. וראה לקמן בפנים].

44) ל׳ רש״י חגיגה שם. ועד״ז ברש״י נדה שם.

45) נדה שם.

46) ולכאורה עפ״ז הדין דכל ישראל חברים

ובהסברת הדבר י"ל, דכאשר „ישראל נאספים למקום אחד" מתבטלת מציאות היחיד ויש כאן רק מציאות הציבור, ואין דנים כל יחיד ויחיד בפ"ע אלא דנים את הציבור (ו(דין) היחיד נגרר אחרי ה־ציבור). וזהו הפירוש ש„הכתוב עשאן כולן חברים", דכאשר כל ישראל נאס־פים יחד, חל על הציבור כולו גדר דחבר, שהציבור דישראל הם בגדר „חברים".

וזהו שכתב הרמב"ם „טומאת עם הארץ ברגל כטהרה היא חשובה, שכל ישראל חברים הן ברגלים", דחל על הציבור („כל ישראל") גדר דחבר.

ועפ"ז יש לומר שזוהי גם כוונת הרמב"ם בדבריו „מפני שהכל מטהרין עצמן ועולים לרגל": אין כוונתו שכל יחיד ויחיד בודאי טיהר עצמו מכל טומאתו מכל וכל, אלא עיקר כוונתו „שהכל — הציבור כולו — מטהרין עצ־מן"[47] [ולכן שינה מלשונו לעיל גבי דין נאמנות ע"ה על התרומה בשעת הגיתות והבדים — „מפני שכל העם מטהרין עצמן וכליהן", וכתב „שהכל", כי שם כוונתו שכל העם, כל יחיד ויחיד מטהר עצמו וכליו, משא"כ כאן]: וטהרה זו היא בשייכות לעלי' לרגל — „ועולים לרגל" — היינו שנאספים למקום אחד[48] ולכן הם ציבור אחד שחל עליו גדר ודין „חבר".

ועפ"ז מובן הטעם שאחר הרגל טמא למפרע, כי זה שע"ה יש לו דין חבר בעת הרגל הוא רק להיותו אחד מן הציבור, שמצד הגדר דחבר שחל על כללות הציבור חל גם עליו דין חבר (וי"ל שזהו ע"ד הדין דטומאה דחוי' בציבור), אבל אחרי הרגל, כשבטל גדר חבר שהי' חל על הציבור, שוב דנים כל יחיד בפ"ע ומה שנגע ברגל טמא למפרע.

ו. ויש לבאר זה ע"ד הרמז והמוסר, ע"פ מ"ש[49] „השוכן אתם בתוך טומאתם", „אע"פ שהם טמאים שכינה ביניהם"[50] — דכאשר ישראל נאספים יחד, עד שמת־אחדים יחד ונעשים מציאות אחת של ציבור, אזי הקב"ה נמצא עמהם, ועוד

אינו רק ברגל אלא „בכל זמן שישראל נאספים למקום אחד". וראה לקמן הערה 48.

47) אלא שיש לומר, שיש חילוק בין ל' רש"י הנ"ל ושיטת הרמב"ם: מפרש"י משמע שפעולת האסיפה היא שעושה אותם ל„חברים" (גם אם אינה קשורה בענין הדורש טהרה); משא"כ להרמב"ם משמע שהוא משום שהציבור מטהרים עצמם, ש־ברגל הציבור (בכללותו) הוא במצב של טהרה. בסגנון אחר קצת: להרמב"ם, זה „שהכל מטהרין עצמן" פועל דין ציבור.

48) ע"פ המבואר בהערה הקודמת י"ל באו"א קצת — שכוונת הרמב"ם ב„ועולין לרגל" היא רק לבאר סיבת הטהרה, שהיא בשביל עלי' לרגל, אבל אין דין חבר תלוי באסיפה בפועל.

ועפ"ז י"ל עוד יותר, שלהרמב"ם הדין דכל ישראל חברים חל על כל ישראל בכ"מ שהם — גם אלו הפטורים מעלי' לרגל (ודלא כצפע"נ הל' נזירות פ"ב ה"ט. ע"ש. וראה גם שו"ת צפע"נ וואַרשא סקל"ח אות ד) — דכיון שהציבור מטהר עצמו, חל על הציבור כולו דין „חבר".

ומתורץ דיוק לשון הרמב"ם שלא הזכיר בפירוש שדין זה הוא רק בירושלים [כפשטות ל' המשנה „ובירושלים נאמנין על הקודש, ובשעת הרגל אף על התרומה", שקאי על ירושלים, משא"כ ברמב"ם שבהלכה שלפנ"ז לא איירי בירושלים דוקא, הו"ל לפרש „ירושלים", אף שי"ל שלא הוזקק לפרש כיון שכ' „ועולין לרגל"] — כי להרמב"ם דין זה אינו רק בירושלים. וכ"כ בערוך השולחן העתיד סקכ"א (אות ג־ד). ועוד.

49) אחרי טז, טז.

50) רש"י שם.

זאת – באופן של „שוכן", „על שם ששוכנת ומתלבשת"[51], היינו שהשכינה מתלבשת בתוך כל אחד ואחת מישראל גם בהיותם במצב ד„טומאתם".

ובפנימיות הענינים יש להוסיף:

מבואר במ"א דזה שרק ישראל הם מציאות אחת של ציבור[52], הוא לפי שיש ענין בנפש כל איש ישראל, שהוא בשווה ממש אצל כל ישראל, מקטן שבקטנים עד לגדול שבגדולים (והוא למעלה מהתחלקות לגמרי[53]):

וענין זה הוא בחי' „יחידה" שבנפש, מלשון „יחיד", לפי שענינה הוא שהיא מיוחדת בו ית', בתכלית ההתאחדות, ומחמת ה„יחידה" הרי כל ישראל הם כמו נקודה אחת ויחידה.

וזהו גם הטעם ד„כל זמן שישראל נאספים למקום אחד קרי להו חברים"[54], דכאשר ישראל מתאחדים יחד, באחדות גמורה (מציאות של ציבור), מתגלה בהם היחידה, ומצד זה הם למעלה מכל ענין של טומאה, דענין הטומאה יכול לנגוע רק בכחות הגלויים של איש ישראל, אבל לא בבחי' יחידה[55], ולכן במצב זה של אסיפה ברגל – „כל ישראל חברים".

(משיחת כ"ף מרחשון תשמ"ו)

---

51) תניא פמ"א (נז, ב). ועוד.

52) משא"כ בב"נ – נזיר סא, ריש ע"ב. וראה צפע"נ מהד"ת יג, ב. ועוד.

53) ראה לקו"ש ח"ט ע' 112. ח"ל ע' 217 ואילך. ועוד.

54) ל' רש"י נדה שם. וראה לעיל הערה 47.

55) ראה „היום יום" יא שבט. קונטרס ענינה של תורת החסידות סי"א. ועוד.